

Middelste klit (*Árctium púbens* Bab.)

Bij veel plantensoorten is de bloem zodanig gevormd dat zij een opvallende verschijning aan de plant is. Opvallend voor insecten die voor de bestuiving moeten zorgen. Vorm, geur en kleur zorgen er voor dat de bloem zo aantrekkelijk mogelijk wordt. Uit onderzoek is gebleken dat grote bloemen, die geuren en bovendien ultraviolet terugkaatsen, beter door insecten worden bezocht.

De bloemen van de soorten van de klit (*Árctium* L.) missen een deel van die eigenschappen. Ze zijn klein en geuren niet. De vorm van de hoofdjes, waarin de bloemen staan, heeft echter een heel andere bijzonderheid. Die lijkt er alleen op gericht te zijn dat de zaden goed verspreid zullen worden.

Nauw met elkaar verwante soorten

Het geslacht klit behoort tot de Compositiefamilie (*Compósitae*) en omvat ongeveer vijf soorten, die zeer nauw met elkaar verwant zijn. Het is moeilijk sommige soorten van elkaar te onderscheiden, temeer omdat er zich ook bastaarden hebben gevormd. Verondersteld wordt wel dat de middelste klit een bastaard is, ontstaan uit een kruising tussen de kleine klit (*Árctium mínus* (Hill) Bernh.) en de bosklit (*Árctium nemorósum* Lei et Court).

Tweejarige plant

De middelste klit is, evenals de andere klitsoorten, een tweejarige plant met een flink ontwikkelde penwortel. Hij komt in ons land algemeen in het wild voor, veel op verstoorde humusrijke gronden. In het eerste jaar ontwikkelen zich alleen maar wortelbladen aan de plant. Ze staan in een rozet, dat een zodanige omvang heeft dat andere planten zich moeilijk in de nabijheid van de klit kunnen handhaven. In de winter sterven de bladeren van het rozet geheel af. In het tweede jaar, of in ongunstige omstandigheden in het derde, komen sterk vertakte stengels tot ontwikkeling met kort gesteelde bladeren en bloemhoofdjes. Het kost veel moeite de stengels van de plant af te breken. Die zijn erg taai doordat ze voorzien zijn van sterke bastvezels. De bladeren hebben een ondiep getande rand.

Wat aan de bloemhoofdjes direct opvalt zijn de lange wijd uiteen staande omwindselbladen. Aan het eind daarvan zitten, als aan een haaknaald, omhoog gerichte scherpe haakjes. Daarmee hechten de bloemhoofdjes zich gemakkelijk aan kleding of vacht.

Onopvallende bloemen

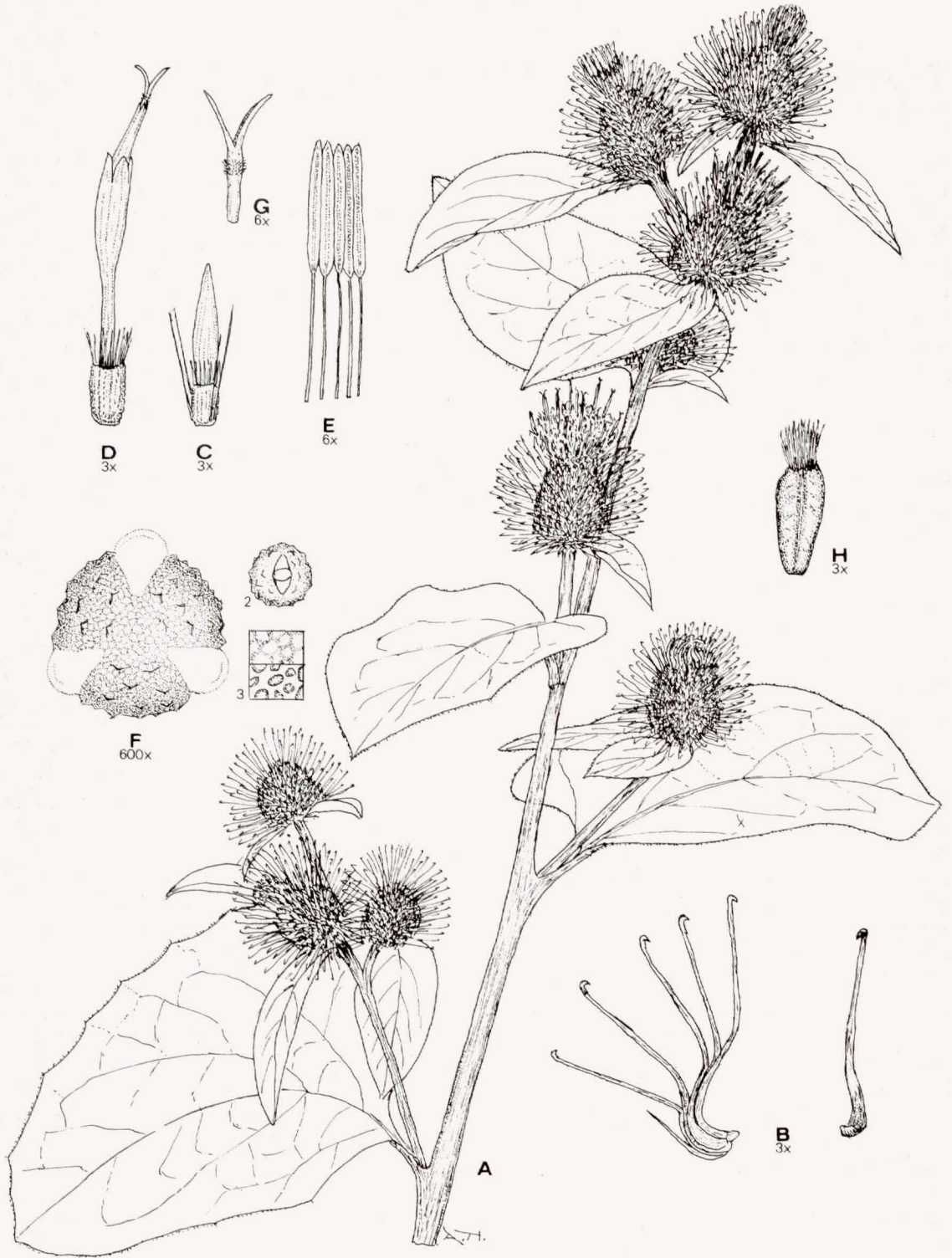
Veel minder opvallend zijn de bloemen in het bloemhoofdje. Ze staan dicht tegen elkaar en alleen het bovenste deel van de bloemkroon en de meeldraden met stempel komen boven het omwindsel uit. De bloemkroon heeft de vorm van een kokertje. Waar het kokertje halverwege wijder wordt, zijn de meeldraden met de bloemkroon verbonden. Net als bij alle andere composieten zijn ook hier de helmknoppen met elkaar verkleefd en vormen een kokertje rond de stamper. De bloemen zijn proterandrisch. Eerst gaan de helmknoppen open. Het stuifmeel wordt door de korte haartjes, die aan de stamper direct onder de stempel staan, tijdens de verdere groei van de stamper naar buiten geveegd. Daarna spreiden de beide stempels zich uiteen en zijn rijp om het stuifmeel van een andere bloem te ontvangen. De middelste klit staat in juli en augustus in bloei en wordt door diverse soorten insecten bezocht, het meest door de honingbij. Zonder insectenbezoek is de plant ook in staat door zelfbestuiving zaad te vormen.

Zaadverspreiding

Nadat de zaden gerijpt zijn blijven de verdroogde hoofdjes nog lange tijd aan de plant vastzitten. Een deel van het zaad komt in de directe nabijheid van de plant terecht doordat het tengevolge van de wind uit de hoofdjes wordt geschud. Verspreiding over grote afstand kan plaatsvinden doordat de hoofdjes zich aan mens en dier hechten en worden meegenomen. Afgewallen hoofdjes kunnen ook door de wind worden verspreid.

Literatuur

- Mulligan, G.A. and P.G. Kevan. (1973). Color, brightness, and other floral characteristics attracting insects to the blossom of some Canadian weeds. *Can. J. Bot.* 51: 1939-1952.
- Hawthorn, W.R. e.a. (1980). The biol. *Can. weeds.* 38. *Árctium mínus* (Hill) Bernh. and *A. lappa* L. *Canad. J. Plant Sci.* 60: 621-634.

Middelste klit (*Arctium pubens* Bab.)

A deel van plant met bladeren en bloeiwijze; B omwindselbladen; C bloemknop; D bloem; E opengeslagen meeldraden; F stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal, 3 korreloppervlak; G stempel; H zaad.